عدم ورود اشکال مرحوم خوئی بر جمع رتبی بین حکم ظاهری و واقعی در تقریر میرزای نائینی

- فعلیت انشائات طولی در رتبه خودشان و رفع اشکال تضاد

فعلیت انشائات طولی در رتبه خودشان و رفع اشکال تضاد

در میان مطالبی که دیروز صحبت شد، مطالب خوبی فرمودند. برخی از آنها را سریع عرض می‌کنم. در تضاد احکام فرمودهاند: شما تضاد را گفتید که به‌خاطر سهولت دست‌یابندی این فضا حاصل می‌شود. اما وقتی از آن تضاد و تواطیای که برای سهولت بود، به جایی برویم که وجوب و استحباب تشکیکی می‌شوند، باز نمی‌توان از تضاد فرار کنیم. خلاصه وجوب تشکیکی دارد و استحباب هم مراتب دارد،اما خلاصه وجوب، وجوب است و استحباب هم استحباب است. لذا شما می‌خواهید تضاد را چه کار کنید؟ کما اینکه عبارتی را از محروم خوئی در در استادشان مرحوم نائینی آوردهاند. مرحوم نائینی همان تقریر حرف میرزا را دارند. مطالب خوبی دارند؛ در اینکه تضاد حکم واقعی و ظاهری، به مرتبه برطرف می‌شود. به گمان من مرحوم نائینی مطلب کاملاً خوبی فرمودهاند. میرزا هم درست گفته اند. اما مرحوم آقای خوئی این حرف را در کردهاند. در ایشان را ببینید. فرمودهاند:

> **و أمّا ما ذكره في الاصول غير المحرزة فغير مفيد في دفع الاشكال، لأنّ‌اختلاف المرتبة لا يرفع التضاد بين الحكمين، و لذا يستحيل أن يحكم المولى بوجوب شيء ثمّ يرخّص في تركه إذا علم بوجوبه، مع أنّ‌الترخيص متأخر عن الوجوب بمرتبتين، و السرّ في: أنّ‌المضادة إنّما هي في فعلية حكمين في زمان واحد، سواء كانا من حيث الجعل في مرتبة واحدة أو في مرتبتين.[1]**

«... لأنّ‌اختلاف المرتبة لا يرفع التضاد بين الحكمين»؛ تضاد هست نمی‌توانید آن را کاری کنید. به صرف اینکه می‌گویید اختلاف مرتبه هست، تضاد حل نمی‌شود. **«و لذا يستحيل أن يحكم المولى بوجوب شيء ثمّ يرخّص في تركه إذا علم بوجوبه»؛** وقتی علم به وجوب دارد می‌تواند بگوید هم واجب است و هم ترک کند؟! تضاد را که نمی‌توانند کاری کنند. **«مع أنّ‌الترخيص متأخر عن الوجوب بمرتبتين»؛** بعداً ترخیص کرده است ولی حل نمی‌شود. **«و السرّ في: أنّ‌المضادة إنّما هي في فعلية حكمين في زمان واحد»؛** دو حکم نمی‌توانند در زمان واحد بالفعل شوند؛ بکن و نکن. جایز است و جایز نیست. **«سواء كانا من حيث الجعل في مرتبة واحدة أو في مرتبتين».**

29:50

اینها که تکرار می کنم، تکرار نیست. اینها مطالب مهمی است که رفتوبرگشت روی آن خوب است. ببینید الآن در اینجا اگر دو تا باشند، میتوانند بالفعل شوند یا نه؟ بکن و نکن، هر دو بالفعل میشود؟ نمیشود. روشن است. اما اگر گفتیم ثبوتا در طول هم هستند و در دو مرتبه هستند - همانطوری که استادشان میفرمودند - چون ثبوتا در دو مرتبه هستند، تحقق موضوع ثبوتی هر دو، در طول هم در خارج محقق میشود. هر کدام هم در آن مرتبه خودشان بالفعل میشوند. خودش بالفعل میشود و منافاتی ندارد. در اینجا تضادی پیش نمیآید.

---

[1] مصباح الأصول(طبع موسسة إحياء آثار السيد الخوئي) نویسنده : الخوئي، السيد أبوالقاسم جلد: ۱ صفحه:۱۲۳